

Gajdó Ágnes

SEMMI NEM AZ, AMINEK LÁTSZIK

– *Greco Krisztián: Jelmezbál* –

A ki családban él, jól tudja, semmi nem az, aminek látszik. A derűs hétköznapiokon ki korán, ki később indul munkába, ám előtte gondosan felölti álarcát. A kiegyensúlyozott, harmonikus párok kapcsolatban élő nő/férfi látszatát keltve tesz-vesz az irodában (vagy ahova épp hivatása köti), holott a valóság egészen más. Hétfőn mogorva és durcás vagyok, kedden szökdécselő bohémság és boldogság jár át, szerdán révetegen bámulom a különleges formájú felhőket, csütörtökön összecsapnak a fejem fölött a hullámok, pénteken ordítok, ha hideg a kávé, de akkor is, ha megfelelő hőmérsékletű. Szombaton alszom egész nap, vasárnap kapkodás, hogy szalad a ház, semmi nincs a helyén, jaj, sosem érem utol magam. Álarcunk mögött ott rejtőzik a valódi énünk, ám csak kevesen vagy talán senki sem képes felfedezni, megismerni, látni... De az is lehet, hogy egy idő után a kettő helyet cserél...

A *Jelmezbál*¹ című, nem mindennapi regényről töprengve jutottam arra a nem éppen arkhimédészi felfedezésre, hogy gyakran bizony úgy élnek egymás mellett az emberek, még a családtagok is, mintha nem ismernék egymást, mintha idegenek volnának. De vajon megismerhető-e teljesen a társunk? Bizonyos dolgokat elmond magáról, másokat megtapasztalunk az évek során, de ettől még tudásunk nem lesz megingathatatlan. „Tanulni kell a téli fákat” – figyelmeztetett Nemes Nagy Ágnes. Tanulnunk kell egymást is. Szülőnek a gyerekét, férjnek a feleségét, lánynak az anyját, apját, fiúnak a testvérét, nagybácsinak az unokahúgát, és sorolhatnánk a szövevényes rokon viszonyokat. Mindenki másképp viselkedik a négy fal között vagy a tükör előtt, mint társaságban. Épp ez az, ami megnehezíti a társas kapcsolatokat. Vagy éppen izgalmasabbá teszi az életet.

Talán mindenkinek az életében eljön az a pillanat, amikor kíváncsi lesz a családfájára. Amikor időt s fáradságot nem sajnálva nekiáll kutatni a felmenőit, s nemcsak azért, mert ez mostanság menő, hanem

1 Magvető Kiadó, Budapest, 2016.

mert tényleg érdeklik a gyökerek. A „honnan jöttünk?”, „hová tartunk?” kínzó kérdésekre aligha lehet másképp választ kapni, ha csak nem egy kiadás, bár veszélyeket is magában rejtő nyomozással.

GreCsó Krisztián családtörténetbe csomagolt krimi írt, vagy épp detektívregénynek álcázott családtörténetet rajzolt föl. Akárhogy is, az biztos: jegyzetfüzet és ceruza nélkül ne kezdjünk bele az olvasásba. Néhány kritikus fölróttá, hogy követhetetlen, érthetetlen a történet, mert a szerző ide-oda ugrál az időben és a térben, s ha valaki nem jegyzetel, bizony elkeveredik a szövevényes kapcsolatok hálójában. No de miért lenne ez baj? Végre egyszer nem kapjuk készen a megoldást. Meg kell dolgozni érte. Ha arról van szó, akár újraolvasással. Magam is tapasztaltam, ha néhány napra félretettem a kötetet, a következő alkalommal vissza kellett lapoznom, s újra föleleveníteni az előzményeket. Csak így működött, csak így lehetett nem kizuhanni a térből-időből.

Izgalmas kihívás ez az olvasónak – s úgy vélem, az írónak is az volt. Az interneten megtalálható a *Jelmezbál*-szereplők kapcsolati hálójának rajza (Gombos Péter munkája). Kiderül, hogyan kötődik egymáshoz a Bernát és a Lehoczki, a Károlyi és a Szoloványi, a Darida és a Szél, a Klein és a Weisz, a Gerla és a Dániel család, ám ez a biztosnak látszó pont sem feltétlen segít az olvasottak értelmezésében.

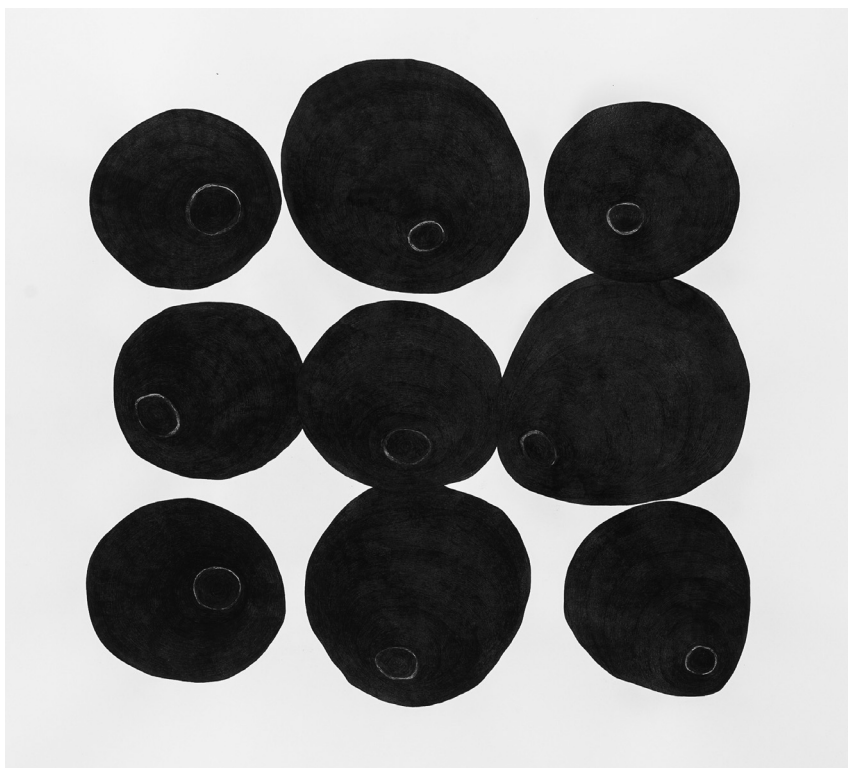
Merthogy a cselekményszövés igencsak kacifántos. A történet az Újlipótvárosban indul. Lehel tér, Váci út, Kassák utca. Károlyi János egy régi újságkivágást vizsgálgat, s gondolatai a múltba röppennek vissza. Később feltűnik a színen Szoloványi János nyugalmazott rendőr, majd egyszer csak megelevenedik a régvolt: Kiss Anna elpirul, a Vendriczky lányok vattacukrot majszolnak, az ifjú Szoloványi Jancsi a Kurca partján áll, egy lányra vár, minden idilli. S következnek a borzalmas gyilkosság képei, melynek áldozata Klein Lea, a koncentrációs táborból hazatért s kántorrá lett Klein János ártatlan szemű leánya. A következő novellát olvasva a Margit hídnál járunk, Gerla Editbe, Bernáth Árpiba botlunk, majd ők is eltűnnek, s csak fejezetekkel később hallunk róluk újra. Mozaikdarabkákat rakosgat az író egymás mellé, s mi társul szegődünk az óriás puzzle összeillesztésében. Óvatosan kell bánni minden egyes darabkával, hiszen törekeny az egység, s tán ha kikerekedik is a kép, homályban marad néhány részlet. Hiszen semmit és senkit sem ismerhetünk meg tökéletesen. Az

elhallgatás olykor beszédesebb, ám az egymást követő novellák között sokkal nagyobb a hiátus, mintsem értékelhető véleményt alkothatnánk a figurákról.

Valamennyi történetben közös pont a Sáraság, az írói képzelet által teremtett Csongrád megyei kis falu, mely nincs messze Szegedtől (tudjuk, hogy Grecsó szülőhelyéről mintázta, ám a nevét gondosan megváltoztatta, okulva múltbéli tapasztalataiból...). A fontos események ott, a faluban törtétek, legalábbis az életútjukat végiggondoló szereplők esetében. A novellafüzérben felbukkanó alakok olykor ismerősek a korábbi Grecsó-regényekből, mintha folyamatos párbeszédet folytatnának egymással az egyes kötetek, mintha a szerző ugyanazt a történetet írná újra és újra, mindig másra helyezve a hangsúlyt. S talán sosem érhet véget a nyomozás, hiszen egy-egy család története örök rejtély. Gyakran érezni a *Jelmezbál* forgatagában is tanácstalanságot, amit olykor keserűség és düh kísér. Miért nem lehet világosabban fogalmazni? Miért nincs támpont? Aztán rájövünk: a saját életünkben sem minden fekete és fehér, mi sem tudunk tisztán és egyértelműen visszaemlékezni családunk múltjára. Idő nagyfőnök néha kegyesen engedélyt ad egy-egy részlet fölelevenítésére, máskor zsarnok módjára bénult tudatlanságban hagy. Hol és kivel, és mi történt? Hiába erőlködünk, semmire sem emlékszünk...

A kulcsszó a *Jelmezbál*ban is az idő és az emlékezet. No, meg a kapcsolatok. Nincs igazán főszereplő a kötetben, nincs olyan karakter, akinek végig drukkolhatunk. Újabb és újabb traumák, förtelmes bűnök zuhannak elénk, melyeket vagy követ és kísér a büntudat, vagy nem. A bűn és büntudat összefonódása némi magyarázat arra, miért nincs családi egység, hogyan is lehetséges, hogy a kívülről látszólag harmóniában élők is elszigetelődnek egymástól. Az egyik szeretne emlékezni a múltra, a másik örömet a szőnyeg alá temetné, s menekül minden képkockától, ami hajdanvolt önmagáról, családtagjairól, ismerőseiről szól.

A kötetben megfogalmazott életfilozófia szerint „el kell felejteni az életet, akkor lehet tovább élni”. Ám mi történik akkor, ha a jelmez kíméletlenül rátapad az arcra, a testre: levehetetlen maszkká merevedik, s örökre viselni kell...

*Invázió 3., 2016
(filctoll, 100x70 cm)*